

bahar 2000

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI EĞİTİM KURUMLARI YÖNETİCİLERİNİN SEÇİLMESİNE YÖNELİK OLARAK YAPILAN SEÇME SINAVLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Ekrem TOKLUCU

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Eğitim Uzmanı

Eğitim yönetiminde yeni paradigmlar ışığında, eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesinde alanda yeterlilik yanında eğitim yöneticilerinin öğretimsel, katılımcı, yetkilendirici, dönüştürücü, vizyoner ve etik liderlik davranışlarına da sahip olması gerekmektedir. Son dönemlerde çağdaşlaşma adına Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaptığı bir çok düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemelerin biri de yöneticiliğin de okulunun olması gerektiği ve herkesin yönetici olamayacağı mantığından hareketle "meslek esas öğretmenlik" anlayışından vazgeçilerek, Eğitim Yöneticiliği bir meslek olarak kabul edilmekte, bunun uygulamaya geçirilmesine yönelik çalışmalar da Milli Eğitim Bakanlığınca yürütülmektedir. Özellikle Eğitim yöneticisi olabilmek için alanda yeterlik ölçütlerinden öğrenim ölçütü ve yarışma sınavının uygulamaya konulması, çağdaş ve donanımlı eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesine yönelik olumlu bir uygulamadır. Bu çalışmanın amacı; Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Seçimine yönelik olarak 1998 ve 1999 yılında yapılan sınavların değerlendirilmesini yaparak, uygulamaya yönelik sisteme bir dönüt sağlamaktır.

Okul, önceden belirlenmiş eğitim amaçlarına uygun olarak eğitmek istediği öğrencilere yeni davranışlar kazandıracak ya da istenmeyen davranışları kaldıracak yaşantılar hazırlayıp sunan bir sistemdir (Başaran, 1994. 71). Okul, eğitim sisteminin en işlevsel parçası ve üretim amaçlı örgütlenmesidir. Okul çok boyutlu bir girişimdir. Okul, eğitim örgütünün halka açık olan, halkla yüz yüze gelinen kapısıdır (Başaran, 1999. 72). Toplumun eğitim kavramı ve eğitim hizmeti ile özdeşleştiği kurum okuldur. Bu nedenle, toplumun okulun insan üzerindeki çalışmasından ve onu farklılaştırma işlevinden kaynaklanmaktadır. Okul ise bu işlevini öğretim yoluyla gerçekleştiren bir kurumdur.

Eğitim sisteminde yöneticilerin tasarladıkları ve planladıkları durumlar okullara verilen amaçlar doğrultusunda insanın kaynağının oluşturulmasına yönelik öğretim eylemlerine dönüşmektedir (Açıkalın, 1994, s. 13). Eğitim sistemi ve eğitim yönetimi kavramları eğitimin bütünü ile ilgilidir. Eğitim yönetimi sistemi bütün olarak çözümlenme ve birleştirmeyi amaçlar. Eğitim sistemi okulu da kapsayan en kritik ve en etkin alanıdır (Bursalıoğlu, 1994, s. 6).

Okul yönetimi, örgüt ve işleyiş olarak eğitim yönetiminin bağımlı değişkeni konumundadır. Üst düzey eğitim politikalarını ve planlarını belirlerken orta kademedeki bunları yorumlayan eğitim yöneticileridir. Ancak, bütün bunların uygulanmasını gerçekleştirip sistemin geri beslenmesini sağlayan okul yöneticileridir (Açıkalın, 1994, s. 14).

Eğitim yöneticisinin, eğitime katkısı olan alanlarda iyi yetişmesi gerekmektedir. Özellikle okul gibi bir birimin başında bulunan yönetici, bu birimin stratejisini, yönetim kadar sosyal bilim teorilerine de dayamak zorundadır. Çünkü eğitim yöneticisi, sosyal yapı içinde ve sosyal örgütler arasında çalışır. İncelemek ve çözmek zorunda bulunduğu problemlerin çoğu, bireylerin psikolojisinden fazla kurumların sosyolojisi açısından yaklaşımı gerektirir. Bu bakımdan, kişisel uygulama teknikleri kadar evrensel sosyal teorileri de bilmesi ve kullanması gereklidir (Bursalıoğlu, 1997, s. 100).

Okul yöneticisinin yetki ve sorumlulukları ilgili yasa, tüzük ve yönetmeliklerle sınırlandırılmıştır. Okul yöneticisi okul yönetimindeki kuvvetini bu sınırlı yetki ve sorumluluktan almaktadır. Etkili bir yönetim için bunun yeterli olmadığı ortadadır. Yöneticinin, okuldaki diğer unsurlar tarafından benimsenip kabul edilmesi gerekir. Yönetici ancak o zaman gerçek bir yönetici ve lider statüsü kazanabilir. Bu da, atama yoluyla gelen ve görünüşte lider olan okul yöneticisinin sosyal ve teknik yetkilerle desteklenmesi sonunda elde edilir.

Okul yöneticisinin eğitim yöneticisi olma yeterliliklerinden yoksun olması ve göreve seçilme gelmemesi de okul toplumuna liderlik yapmasını zorlaştırmaktadır (Aytaç, 1999, s. 10). Okul yöneticilerinin, okul toplumu üyelerinin seçimiyle göreve gelmesi, okulun etkililiğini artırır.

Demokratik yurttaşların yetiştirilmesi, öncelikle demokratik okulları ve demokratik okul yöneticilerini gerektir. Eğitim yönetiminin demokratikleşmesi için ise demokratik düşünmeyi ve davranmayı benimsemiş, demokrasiyi yaşayan ve okulda yaşatan yetkin okul yöneticilerine ihtiyaç vardır.

Çağdaş okul yöneticisi kapsamlı insan bilgisine ulaşmış, etkili iletişim becerisine sahip, liderlik özellikleri baskın, anadilini doğru ve güzel kullanabilen, felsefe, matematik, uygarlık tarihi eğitimi görmüş, yabancı dil bilen, iletişim teknolojisine hakim, bilgiyi yöneten, beden ve ruh yönünden sağlıklı, eğitime inanmış yöneticidir (Açıkalın, 1994, s. 14).

ekrem toklucu

Türkiye’de eğitim yöneticilerinin seçilme ve yetiştirilmelerinden kaynaklanan nedenlerle yönetici seçiminde öğrenim, deneyim ve kişisel uygunluğun nesnel ölçütlere vurulmaması, atamada olduğu kadar görevden almada da sorunlara yol açmakta, yöneticinin saygınlığını ve statüsünü azaltmakta, bu da onun görevindeki etkinliğini azaltan başka bir neden olmaktadır. Nesnel yönetimlerle yapılacak seçimde, görev-görevli uyuşumu iyi sağlanacağından, görevlerin edimi amaçlanan düzeyde olabilecek, böylece hem seçme sürecindeki işlemlere hem de yönetici uygulamalarına karşı tepkiler azalacaktır (Başar, 1995, s. 41).

Eğitim yöneticilerinin seçimi belli ölçütlere bağlı olması durumunda, siyasal kayırma ve yağlama yerini mesleksel yağlamaya bırakabilecektir (Kaya, 1993, s. 34).

Eğitim yöneticilerinde aranan niteliklerden, alanda yeterlik yanında öğretimsel, katılımcı, yetkilendirici, vizyoner ve yeniliklere açık liderlik yaklaşımlarının da arandığı ölçütler geliştirilmelidir. (Aytaç, 1999, s. 219)

Okul müdürlerinin, okulda kendilerinden beklenen rolleri yerine getirebilecek biçimde yetiştirilmeleri son yıllarda bir çok ülkede üzerinde önemle durulan konulardan biridir. Bu amaçla Amerika Birleşik Devletlerinde çeşitli üniversitelerin açtığı programlarla okulu beklenen etkililik düzeyine ulaştıracak okul liderlerinin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Pehlivan, 1997, s. 84).

Türkiye’de de uzmanlığın ile uzmanlık hizmetlerinin benimsenmesinde güçlük çekilmesi nedeniyle, eğitim bakanlığının öğretmenlerin her görevi yapabileceğini, meslekte esasın öğretmenlik olduğu görüşünü benimsemesi, görevlendirmede yeterliliğin yerini yetkilendirmeye kayması sonucun doğurmuştur (Bursalıoğlu, 1994, s. 172). Bunun sonucunda o görevi yerine getirip getiremeyeceğine bakılmaksızın atamayla verilen yetki yeterliliği sağlayamamış, yapılması gerekenler amaçlar doğrultusunda yerine getirilemediğinden yakınmalar ve sorunlar çoğalmış, sistem amaçlarına ulaşmada yetersiz kalmıştır.

Türk Eğitim Sisteminde okul müdürleri genellikle öğretmenlik veya müdür yardımcısı görevlerinde başarılı olanlar arasından seçilerek atanmışlardır (Taymaz, 1995, s. 28). Ancak, eğitim kurumlarında amaçların gerçekleştirilebilmesi için eğitim ve diğer personeli örgütleyen, etkileyen, yönlendiren, koordine eden ve denetleyen okul yöneticisidir. Bu nedenle, okul yöneticisinin Milli Eğitim Bakanlığı’nın eğitim politikası doğrultusunda görevini yerine getirebilmesi için belirli yeterliliklere sahip olması gerekir (Gürsel, 1993, s. 85).

Türkiye’de okul müdürlerinin seçilmesi ve atanması, 27.09.1995 tarih ve 22417 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Kurum Yöneticileri Atama Yönetmeliği”ne göre belirlenen genel ve özel şartlara göre atanmaktaydı. Ancak, eğitim yöneticilerinin seçilmesi ve yetiştirilmesi işlerinin düzenlenmesi gerektiğine, çeşitli komisyon raporlarında, Milli Eğitim Şuralarında ve araştırmalarda

yer verilmektedir. Bunun sonucunda, eğitim kurumları yöneticilerinin seçme sınavına tabi tutularak hizmet içinde de yetiştirilmesini amaçlayan ve 23.09.1998 tarih ve 23172 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmelik” yürürlüğe girmiştir.

Bu yönetmelik; % 30 oranında Türkçe-Kompozisyon, % 20 oranında Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, % 50 oranında kamu yönetimi ile ilgili mevzuat, milli eğitim mevzuatı, eğitim yönetimi ve eğitim sistemi ile ilgili temel bilgileri kapsayan soruların sorulduğu ve 100 üzerinden 70 puan alanların başarılı olduğu seçme sınavını bu sınav sonucuna göre alınacakları hizmet içi eğitim sonunda yapılacak değerlendirme sınavı neticesinde aldıkları puana, genel ve özel şartlara göre müdür adaylarının eğitim kurumlarına atanmalarını öngörmektedir.

Bu çerçevede Milli Eğitim Bakanlığı söz konusu yönetmeliğine göre uygulamaya ilk olarak 1998 yılında başlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı’na Bağlı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Personel Genel Müdürlüğü ve Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı’ndan alınan ve ekte sunulan bilgilere göre yönetici seçme sınavına ait aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır. (MEB, 1999-2000)

1998 Yılında Yapılan Yönetici Seçme Sınavı Sonuçları

İlk kez 1998 yılında yapılan yönetici seçme sınavına, 34505 aday katılmış ve 1525 aday (% 4.4) başarılı olmuştur. Sınavda başarılı olanların;

- % 50’sini (749) sınıf öğretmenleri
- % 6 sını (103) coğrafya öğretmenleri,
- % 8’ini (122) Tarih öğretmenleri,
- % 3’ünü (48) Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri,
- % 1,5 ‘unu (22) Matematik öğretmenleri,
- % 13.5’si ise diğer 30 branş öğretmeni oluşturmaktadır.

İllerin başarı durumlarını incelediğimizde başarılı olanların; % 6,6’sını (101aday) İzmir, % 7’sini (108 aday) İstanbul, % 12’sini (177 aday) Ankara, % 2’sini (37 aday) Antalya, % 2’sini (30 aday) İçel, %2’sini (30 aday) Hakkari, % 1.7 sını (26 aday) Tunceli, % 3,6’sını (55 aday) Malatya, % 2’sini (32 aday) Samsun, % 56,4 ü (863 aday) ise diğer 67 ildir. Ardahan ve Kilis ilinden katılan adayların hiçbirisi başarılı olamamıştır.

Seçme sınavı sonucunda başarılı olan adaylar ile Eğitim Yönetimi ve TODAİ’den yüksek lisans mezunu olan adaylar, yönetmelik gereği hizmet içi eğitim seminerine

alınmaktadır. Seminere katılan adaylar, eğitim yönetimi, örgüt ve yönetim kuramları, Türk Eğitim Sisteminin yapılanması, okulda yönetim işleri, Milli Eğitim ve kamu yönetimi ile ilgili mevzuat konularını da kapsayan sınava alınmaktadır.

Hizmet İçi Eğitim Sonunda Yapılan Değerlendirme Sınavı Sonuçları

Eğitim Yönetimi veya TODAİ'den yüksek lisans mezunu olan 51 adayın da katılması ile toplam 1553 yönetici adayı katılmıştır. Sınav sonuçlarına ilişkin yapılan değerlendirmelerde aşağıdaki bulgular elde edilmiştir:

- Sınava giren adaylardan 20'si (%1,2) başarısız, 1503'ü (% 98.8) ise başarılı olmuştur.
- Başarılı olan adaylardan, 1233'ü (% 80.4) 80 ve üzeri puan alarak A tipi okula, 225'i (% 14.6) 75 ile 79 puan arasında alarak B tipi okula ve 75 adayda (% 5) 70-74 arasında puan alarak C tipi okula müdür olarak atanmak için müracaat etme hakkını kazanmışlardır.
- 80 il arasında 66 il % 100 başarı elde etmiştir.
- Değerlendirme sınavında en başarılı iller arasında yer alan Tunceli ilinden hizmet içi eğitim sonunda sınava giren 26 adaydan 22'si başarılı olmuş (% 84.62), 4'ü (15.38) ise başarısız olmuştur. Başarılı olanlardan; 4'ü (% 18) C tipi okula, 6'sı (% 27) B tipi okula ve 12'si (% 55) A tipi okula müdür olarak müracaat etme hakkını kazanmışlardır. Hakkari ilinden hizmet içi eğitim sonunda sınava giren 26 adaydan 22'si (% 84.62), başarılı olmuş 4'ü (% 15.38) ise başarısız olmuştur. Başarılı olanlardan 5'i (% 20) C tipi okula, 10'u (% 40) B tipi okula ve 10'u da (% 40) A tipi okula müdür olarak müracaat etme hakkını kazanmışlardır.

Hizmet içi eğitim sonunda yapılan değerlendirme sınavında branşlara göre başarı durumuna bakıldığında;

- Sınıf Öğretmenliği branşından, 631 aday (% 84) A tipi, 86 aday (% 11) B tipi, 32 aday ise (% 5) C tipi,
- Tarih branşından, 20 aday (% 7) C tipi, 55 aday (% 20) B tipi ve 207 aday (% 73) A tipi,
- Türk Dili ve Edebiyatı branşından, 5 aday (% 4) C tipi, 21 aday (% 17) B tipi, 96 aday ise (% 79) A tipi,
- Matematik branşında ise 1 aday (% 5) C tipi, 3 aday (% 13) B tipi, 18 adayın ise (% 82) A tipi okulun müdürlüğüne müracaat etme hakkını kazandıkları görülmektedir.

Hizmet İçi Eğitim Sonunda Yapılan Değerlendirme Sınavında Konulara Göre Başarı Durumu

- Eğitim yönetimi ile ilgili 5 soru sorulmuş ve adayların % 83.87'si,
- Kamu yönetimi ile ilgili 5 soru sorulmuş ve adayların % 95.94'ü,
- Okul yönetimiyle ilgili 8 soru sorulmuş ve adayların % 61,
- Demokrasi ve İnsan Haklarıyla ilgili 5 soru sorulmuş ve adayların % 53.12'si,
- Örgütsel değişme ve yenileşmeyle ilgili 7 soru sorulmuş ve adayların % 86.94'ü.
- Takım çalışmasıyla ilgili 5 soru sorulmuş ve adayların % 74'ü,
- Okul ve Çevre ilişkisiyle ilgili 7 soru sorulmuş ve adayların % 72.74'ü
- Sosyal etkileşim ve iletişim becerisiyle ilgili 5 soru sorulmuş ve adayların % 67'si
- Personel yönetimiyle ilgili 7 soru sorulmuş ve adayların % 52.48'i,
- Çağdaş yönetim yaklaşımlarıyla ilgili 7 soru sorulmuş ve adayların % 58.26'sı,
- Denetim ve değerlendirmeyeyle ilgili 5 soru sorulmuş ve adayların % 75.46'sı,
- Toplam Kalite yönetimiyle ilgili 8 soru sorulmuş ve adayların % 46.82'i,
- Öğrenme ve öğretim kurumlarıyla ilgili 7 soru sorulmuş ve adayların % 66.09'u,
- Kaynakların etkin kullanımıyla ilgili 6 soru sorulmuş ve adayların % 52.7'si,
- Mevzuat bilgisiyle ilgili 5 soru sorulmuş ve adayların % 71.68'i, başarılı olmuştur.

Sorulan soruların cevaplanma oranına baktığımızda; Cevaplama oranı en yüksek olan soru, % 98.97 ile Eğitim yönetimiyle ilgili olan 5 soru ve % 98.65 ile de mevzuat bilgisine ait 98 inci soru olmuştur. Cevaplanma oranı en düşük olan soru, % 6.05 ile okulun çevre ilişkisiyle ilgili 45'inci soru ve % 6.76 ile de toplam kalite yönetimiyle ilgili 79 uncu soru ile % 9.53 ve 76'ıncı soru olmuştur.

Hizmet içi eğitimde işlenen konular açısından soruların cevaplanma oranına baktığımızda;

- En başarılı alan % 95.94 ile kamu yönetimi, % 86.94 ile örgütsel değişme ve yenileşme, % 83.8 ile eğitim yönetimi,
- En başarısız alan ise; % 48.88 ile toplam kalite yönetimi % 52.47 ile kaynakların etkin kullanımı ve % 52.48 ile de personel yönetimi olmuştur.

1999 Yılında Yapılan Yönetici Seçme Sınavı Sonuçları

- Seçme sınavına **26335** aday müracaat etmiş, bunlardan 1767'si (% 6.7) sınava girmemiş, 18 adayın sınavı ise iptal edilmiştir. **Sınava giren 24568 adaydan 5204'ü (21.20) başarılı olmuş, 19346 (% 78.80) aday ise başarısız olmuştur.** 80 ilimizden 39'u ülke genelindeki başarı ortalamasının (% 21.20) üzerinde, 41'i ise altında kalmıştır.
- **En başarılı iller;** % 40.15 ile Bitlis, % 37.50 ile Bartın, % 35.38 ile Çanakkale, % 32.14 ile Şırnak, % 30.79 ile Yozgat, % 30.57 ile Denizli, % 30.34 ile de Aydın olmuştur.
- **En başarısız iller ise;** % 6.35 ile Şanlıurfa, % 7.69 ile Hakkari, % 9.48 ile Mardin, % 9.77 ile Kars, % 10.65 ile Osmaniye ve % 13.16 ile Kocaeli olmuştur.
- Üniversitelerden Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dallarının bulunduğu iller olan **Ankara, Bolu, Çanakkale, İzmir, Malatya ve Van** illeri ülke genelindeki başarı ortalamasının (% 21.28) üzerinde başarı göstermişlerdir.
- **Cinsiyet dağılımına göre başarılarına bakıldığında,** sınava müracaat edenlerin % 8'i bayan, % 92'si erkektir. **Başarılı olanların % 7'si bayan, % 93'ü ise erkektir.** Sınava her ilden müracaat eden bayan aday olmasına rağmen, 19 ilden katılan bayan adaylardan hiçbiri başarılı olamamıştır. Bayan adayların **en başarılı olduğu iller ise; % 14 ile Ankara, % 14 ile Van, % 13 ile Çanakkale, % 11 ile İzmir, % 10 ile İstanbul ve Malatya'dır.** Bu iller, ağırlıklı olarak eğitim yönetimi ve denetimi ana bilim dallarının bulunduğu illerdir.
- **Branşlara göre başarılarına bakıldığında, 112 değişik branştan** müracaat olmuştur. Müracaat eden adaylardan, 26 branştakinden hiçbir aday başarılı olamamış, 4 branşta ise adaylar % 100 oranında başarılı olmuştur.
- **Bir kısım branşlara göre başarılarına baktığımızda ise;** Türk Dili ve Edebiyatı % 39, Felsefe Grubu % 37, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi % 27, Öğretmenlik Meslek Dersleri % 57, Muhasebe Grubundakiler % 26.5, Tarih % 37, Rehber öğretmenler % 66, Psikoloji % 60, Sınıf Öğretmenliği % 20, Kimya % 28, Matematik % 9 ve İş Eğitimi % 26 oranında **başarılı olmuşlardır. 112 branştan 38 (% 34) branşta** sınava giren adaylar ülke geneli başarı ortalamasının (% 21.20) üzerinde, 74 (% 66) branştaki adaylar ise altında kalmıştır.
- **Atanmak istedikleri kurum türlerine göre başarı durumlarına bakıldığında;** ilköğretimde % 20, genel ortaöğretimde % 25, mesleki ve teknik öğretimde % 18, özel öğretimde % 25 ve diğer kurumlar içinde % 20 olmuştur.
- **Sınav tarihi itibarıyla yaptıkları görevlere göre; Müracaat edenlerin; % 63'ünü öğretmenler % 28'ini müdür yardımcıları ve % 9'unuda müdürler**

ekrem toklucu

oluşturmuşlardır. **Başarılı olanların; %24'ünü öğretmenler, % 17'sini de müdür yardımcıları ve okul müdürleri** oluşturmuşlardır.

- **Öğrenim durumlarına göre baktığımızda; Müracaat edenlerin; % 45'ini ön lisans, % 53'ünü lisans ve % 2'sini de yüksek lisans mezunları** (Eğitim yönetimi ve denetimi ile TODAİ mezunları hariç) oluşturmaktadır. **Başarılı olanların; % 26.4'ünü lisans mezunları, % 25.9'unu yüksek lisans mezunları ve % 15.8'ini de ön lisans mezunları** oluşturmaktadır.
- Aralık 1999 dönemi içerisinde seçme sınavında başarılı olan adaylardan, **1452'si (% 28) hizmet içi eğitime alınmış**, hizmet içi eğitim sonunda yapılan değerlendirme sınavına ise **1404 aday** katılmış ve **1386'sı (% 98.7) 70 ve üzeri puan alarak başarılı olmuştur**. Adayların, branşlara, atanmak istedikleri kurum türlerine ve görevlerine göre başarılarını değerlendirdiğimizde genel başarı ortalamaları % 98'in üzerinde olmuştur.

Bu uygulamanın toplumda yöneticilerin *liyakatla gelmediği inancına yıkacak olması, yöneticilere saygınlık kazandıracaktır*. Ancak, uygulamanın yeni olması sebebi ile de bir kısım eksiklikleri bulunabilecektir. Amacımız bu eksikleri tespit ederek Türk Eğitim Sistemine yardımcı olmaktır.

**MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI'NA BAĞLI EĞİTİM KURUMLARI
YÖNETİCİLERİNİN SEÇİMİNE YÖNELİK OLARAK 1998 VE 1999 YILLARINDA
UYGULANAN SEÇME SINAVI İLE HİZMET İÇİ EĞİTİM SONUNDA YAPILAN
DEĞERLENDİRME SINAVINA AİT TESPİT VE ÖNERİLER:**

Milli Eğitim Bakanlığının eğitim kurumları yöneticilerinin seçimine yönelik olarak iki aşamalı bir sınav sistemini uygulaması ve bunu hayata geçirmesi Türk eğitim sistemi açısından büyük bir kazançtır. Bunun için öncelikli olarak bu kazançta emeği geçenler ile destek verenler olmak üzere bütün eğitim çalışanlarını konuya sahip çıktığı için takdir etmek gerekmektedir. Bunun sonucu olarak da Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev yapan öğretmenlerin **%7,3'ünün sınava müracaat etmesi, sınavın eğitimciler tarafından kabul edildiğini göstermektedir**. Özellikle müracaatın 30.000.. 'inlerin üzerinde olması da göstermektedir ki eğitim personeli, eğitim yöneticiliğini bir meslek olarak benimseyerek, yarışma sınavı ve alanda yeterli ölçütlerini kabul etmektedir.

Yönetici seçimine ait Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Türkçe, kompozisyon ve genel kültüre dair soruların lise düzeyinde olduğu bilinen bir gerçektir. Buna rağmen yöneticilik sınavına giren adayların **birinci sınavda %4,4, ikinci sınavda %21,20 oranında başarılı olması**, yönetici olmayı düşünen öğretmen ve yöneticilerimizin kendilerini yetiştirmediklerini ortaya koymaktadır. ikinci sınavda başarı ortalamasının birinci sınava göre yaklaşık 5 kat artması memnuniyet vericidir.

ekrem toklucu

Ancak, buna rağmen Milli Eğitim Bakanlığı sınav sistemini ve personel politikasını yeniden gözden geçirmelidir. Özellikle sözel branştaki öğretmenlerin başarılı olması, sayısalcılarının ise bunlara göre başarılarının düşük olması anlamlı olup, değişik branştaki yöneticilerin de sisteme kazandırılması amacıyla sınavdaki sorular ile ölçme ve değerlendirme hususu yeniden değerlendirilmelidir.

Sınavda, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük'ten 20 sorunun sorulması neticesinde *Tarih branşındakiler 20 puan avantajla sınava girmektedirler.* Bunun sonucunda, birinci sınavda başarılı olanların % **18'ini**, ikinci sınavda da %**37'sini** oluşturmuşlardır.

Türkçe ve kompozisyondan 30 sorunun sorulması neticesinde Türkçe-Türk Dili ve Edebiyatı branşındakiler *30 puan avantajla sınava girmektedir.* Bunun sonucunda, birinci sınavda başarılı olanların % **8'ini** ikinci sınavda da %**39'unu** oluşturmuşlardır.

Branşlar itibariyle bakıldığında ise sözel branştaki öğretmenlerin daha başarılı olduğu, bunlara göre fen grubu branşındakilerin başarı oranlarının düşük olduğu görülmektedir. *Bu durum ise fırsat eşitliğine ters düşmekte olup, sorulan soruların yeniden değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.*

Sınavlarda sınıf öğretmenliği bölümü mezunu olan adaylarının bir çoğunun eğitim yönetimi ve denetimi bölümü mezunu olmaları nedeniyle genel olarak başarılı olduklarını görmekteyiz. Özellikle eğitim yönetimi ve denetimi ana bilim dalının bulunduğu iller olan **Ankara, İzmir, Malatya, Bolu ve Çanakkale illerinin genel başarı ortalamasının ülke genelindeki başarı ortalamasının üzerinde olduğunu görülmektedir.** *Ancak, yönetim bölümünden mezun olan öğrenciler, seminerde verilen programları önceden görmeleri nedeniyle, bu bölüm öğrencileri ya farklı bir sınıfta ders görmeliler ya da sadece uygulamaya tabi tutularak sınava alınmalıdırlar.*

Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dallarının bulunduğu iller olan, *Ankara, Bolu, Çanakkale, İzmir, Malatya ve Van illeri sınavda ülke genelindeki başarı ortalamasının (% 21.20) üzerinde başarı göstererek yöneticilikteki eğitimin önemini ortaya koymuşlardır.*

Cinsiyet dağılımına göre başarılarına bakıldığında, sınava müracaat edenlerin % **8'inin bayan, % 92'sinin erkek** olduğu görülmektedir. *Başarılı olanların ise % 7'si bayan, % 93'ü ise erkektir.* Sınava her ilden müracaat eden bayan aday olmasına rağmen, 19 ilde, katılan bayan adaylardan hiç biri başarılı olamamıştır Buna göre; Ülkemizdeki bayan öğretmenlerin oranının %**44,39** olduğu düşünüldüğünde katılım ve başarı oranı çok düşüktür. *Dolayısıyla bu da bize göstermektedir ki bayanlar diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da yöneticiliğe talip olmamaktadır.*

Bayan adayların en başarılı olduğu iller ise; % 14 ile Ankara, % 14 ile Van, % 13 ile Çanakkale, % 11 ile İzmir, % 10 ile İstanbul ve Malatya'dır. Bu iller, ağırlıklı olarak eğitim yönetimi ve denetimi ana bilim dallarının bulunduğu illerdir. **Ancak,**

erkek adaylar haricinde bayanlarında yöneticiliğe kazandırılmasında büyük önemi olan Üniversitelerin Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dallarının kapatılması anlaşılmalıdır.

Seçme sınavına müracaat eden adaylardan **öğretmenlerin yöneticilere** (okul müdürü ve müdür yardımcıları) göre **başarılı olması** ile yönetim bölümü hariç **yüksek lisans yapanların başarılarının lisans yapanlardan düşük olması** manidardır.

Atanmak istediği kurum türleri açısından bakıldığında; genel ortaöğretime atanmak isteyenlerin başarı oranlarının ilköğretime göre 5, mesleki ve teknik öğretime göre de 8 puan yüksek olması sınavda sorulan sorular ile ilgili anlamlı bir ilişkiyi ortaya koymaktadır. Başka bir açıdan da bakıldığında ise ilköğretim ile mesleki ve teknik öğretime atanmak isteyen adayların Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ,Türkçe kompozisyon ve genel kültüre dair konulardan uzak olduğu düşüncesini uyandırmaktadır.

Yönetici seçimine ait yapılan sınavlar da; birinci sınav ile hizmet içi eğitim sonunda yapılan değerlendirme sınavındaki başarılar arasında Tunceli ve Hakkari ilinde de görüldüğü üzere bir kısım illerde paralellik bulunmamaktadır. Bu durum sınav ile ilgili çeşitli şüpheleri gündeme getirmekte olup, *sistemin uygulanmasına zarar verebilecek ve objektifliğine de gölge düşürebilecektir.*

Üniversitelerin **Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Daları ile TODAİ'de yüksek lisans** yapıp okul yöneticisi olmak isteyenlerden hizmet içi eğitime katılan 51 adaydan 50'sinin başarılı olması, bu bilim dalından mezun olanların **seçme sınavına alınmadan hizmet içi eğitime alınmaları hususunda verilen kararın isabetini ortaya koymakta ve yöneticiliğin okulunun olması gerektiği tezini desteklemektedir.**

Hizmet içi eğitim sonunda yapılan değerlendirme sınavlarının birincisinde; 80 il arasında 60 ilin % 100 başarı elde etmesi ve genel başarı ortalamasının %98, 1404 adayın katılımıyla yapılan ikinci sınavda da 80 il arasında **67 ilin % 100 başarı** elde ederek genel başarı ortalamasının %98,7 olması **sınav ile ilgili soruların ya çok basit olduğunu ya da mutlak değerlendirmenin yapılmadığını ortaya koymaktadır.** Bu durum ise yöneticilerin sınavla atanması hususu ile çelişmekte olup, acaba formaliteden ibaret bir sınav olduğu düşüncesi mi verilmeye çalışılmaktadır. Bu düşüncelere meydan vermemek için **ya her üniversite sınavı verilen ortak program çerçevesinde kendi yapmalı, ya da bu program eğitim yönetimi ve denetimi ana bilim dallarının olduğu üniversitelere verilmelidir**

Hizmet içi eğitim sonunda yapılan değerlendirme sınavında, adaylardan % 80.4'ü A tipi okula atanacak puan almışlardır. Dolayısıyla 5 yıllık öğretmenliği olan ancak hiç idareciliği olmayan bir aday (hizmet içi eğitimde uygulamanın da olmadığından) A tipi okula müdür olarak atanabilecektir. *Adayların uygulama yapmamaları nedeniyle ortaya çıkabilecek eksikler yeni uygulamaya geçen sisteme mal edilecek*

ekrem toklucu

ve sistem yıpratılmaya çalışılacaktır. Bunun için adaylar, hizmet içi eğitimden sonra uygulamaya da tabi tutularak ortaya çıkabilecek eksiklikler en asgari düzeye indirilmelidir.

Sınav sorularına baktığımızda ise, toplam kalite yönetimi ile demokrasi ve insan haklarıyla ilgili soruların doğru olarak cevaplanma oranının düşük olması bu anlayışı temel alan felsefelerin Türk Eğitim Sisteminde ve Ülkemizde anlaşılmadığının ya da tanıtılmadığının göstergesidir. Ayrıca, **kaynakların etkin kullanılması ve personel yönetimi** ile ilgili **sorularında en az yanıtlanan** sorular olması *bu kavramların eğitim sistemimizde istenilen şekilde anlaşılmadığını ortaya koymaktadır.*

KAYNAKÇA

- AÇIKALIN, Aytaç. Teknik ve Toplumsal Yönleriyle Okul Yöneticiliği. Ankara Pegem Yayınları No:10, 1996
- AYTAÇ, Tufan. Okul Merkezli Yönetim (Ankara'daki Ortaöğretim Kurumları Üzerinde Yapılan Bir Araştırma) A Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: 1999,
- BAŞAR, Hüseyin. Öğretmenlerin Değerlendirilmesi. Ankara. Pegem Yayınları No:20, 1993
- BAŞARAN, İ.Ethem. Yönetim Ankara Gül Yayınevi, 1989
- BURSALIOĞLU, Ziya. Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, Ankara. Pegem Yayınları No:9, 1994
- GÜRSEL, Musa. Okul Yönetimi, Konya İnci Ofset Yayınları, 1995
- KAPTAN, Saim. Bilimsel Araştırma Teknikleri, Ankara. Tekişik Matbaası, 1995.
- KARASAR, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara. Matbaş Matbaacılık, 1991.
- KAYA, Yahya Kemal. Eğitim Yönetimi Kuram ve Türkiye'deki Uygulama. Ankara. Set Ofset Matbaacılık Ltd.Şti, 1993
- PEHLİVAN, İnayet. "Cincinnati Üniversitesi Yönetici Yetiştirme Akademisi Okul Müdürü Yetiştirme de Farklı Bir Yaklaşım" Eğitim Yönetimi Dergisi, Ankara, 1997
- TAYMAZ, A.Haydar. Okul Yönetimi, Ankara Saypa Yayın Dağıtım ve Kitabevi, 1995
- Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim İle İlgili Sayısal Veriler. Ankara:1999
- MEB. Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Personel Genel Müdürlüğü ve Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın yönetici seçimine ait sınavla ilgili yayımlanmamış istatistiki bilgileri.

- Eğitim Yönetimi (a) eğitim yönetimi, teftişi, planlaması ve ekonomisi alanlarındaki bilimsel araştırma, inceleme ve uygulama sonuçları, (b) eğitim politikası düzeyinde tüm eğitim bilimleri alanlarındaki çalışma sonuçlarının değerlendirildiği üç aylık hakemli bir dergidir.
- Gönderilen yazılar daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış olmalıdır. Herhangi bir sempozyum veya kongrede sunulan yazılarda kongrenin adı, yeri ve tarihi belirtilmelidir. Bir araştırma kurumu veya fonu tarafından desteklenen çalışmalarda desteği sağlayan kuruluşun adı ve proje numarası verilmelidir.
- Editörlerin ön değerlendirmeye tabi tuttuğu yazılar içerik ve biçim bakımından incelenmek üzere en az iki hakeme gönderilir. Hakemler tarafından düzeltme istenen yazılar gerekli değişiklikler için yazarına geri gönderilir. Düzeltilmiş metni belirtilen süre içerisinde dergiye ulaştırmak yazarın sorumluluğundadır. Düzeltilmiş metin, gerekli olduğu hallerde değişiklikleri isteyen hakemlerce tekrar incelenir.
- Kaynaklar yazının sonunda alfabetik sıra ile verilmelidir. Dipnotlar da yazının sonunda numaralı olarak düzenlenmelidir.
- Yayınlanması için dergiye gönderilen yazıların, kabul edildikten sonraki yayın hakkı, yayımlandıktan sonraki her türlü telif hakkı Eğitim Yönetimi’de aittir.
- Yayınlanan yazıların her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.
- Bir yazının incelenmeye alınması için aşağıdaki koşullar sağlanmış olmalıdır.
 1. Yazı, IBM uyumlu bilgisayar ve Microsoft Word yazılım programı ile 12 punto ile çift satır aralıklı ve 3'er cm.lik kenar boşlukları bırakılarak 20 sayfayı geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 2. Yazı içerisinde yer alan şekil, grafik ve benzeri çizimlerin ölçüleri 10cm x 18 cm ebadını geçmemelidir.
 3. Yazının ilk sayfasında, çalışmanın kapsamı, araştırma yöntemi ve bulguların önemini içeren 120 kelimeyi geçmeyen, bir özet yer almalıdır.
 4. Yazar, yazısının başlığının devam eden sayfalarda "üst bilgi" kısmında kullanılmasını istediği başlığı üç kelime halinde kısaltarak ilk sayfada belirtilmelidir.
 5. Yazar(lar)ın isim ve ünvanları, yazışma adresleri, telefon ve fax numaraları ve "başka bir yayın kuruluşunda yayınlanmadığına" ilişkin beyanları imzalı olarak gönderecekleri başvuru yazısında yer almalıdır.
 6. Yazılar biri isimli ikisi isimsiz üç nüsha halinde ve disket kopyası eşliğinde aşağıdaki yazışma adresine gönderilmelidir.

Yazışma Adresi:

Kuram ve Uygulamada

Eğitim Yönetimi Dergisi

P.K. 38 Emek/ANKARA

Tel: 0(312) 2153982 Belgegeçer: 0(312) 2127665